تیری ڕۆژگار

ستران عەبدوڵلا

هاوڕێیان ئاریان محەمەد، نزار خەسرەو و
ڕێبوار محەمەد یوسف، هەریەکەیان بە
چەشنێک، یاریدەی تیرهاویشتنەکانیان دا.

تیری ڕۆژگار

تیری ڕۆژگار

ستران عەبدوڵڵا

٢٠١٩

ناوی کـتـێـب: تیری رۆژگار

نووسینی: ستران عەبدوڵڵا

دیزاینـی: شۆڕش ئەحمەد

نۆرەی چاپ: چاپی یەکەم- ٢٠٢٠ سلێمانی

چاپ: چاپخانەی کارۆ

تیـراژ: (٥٠٠) دانە

ژمارەی سپاردن: لە بەڕێوەبەرایـەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە (١٨١٤)ی ساڵی (٢٠٢٠)ی پێ دراوە.

تیری رۆژگار

تیری رۆژگار خۆی بەوە دەرکەوت و ناسرا کە کۆمێنتێکی کورت بوو لەسەر وێنەیەک. بۆیە پێشەکی ناوێ، یاخود نابێ پێشەکییەکەی درێژ بێ.

"تیری رۆژگار" وەک لە ناساندنەکەیدا دەردەکەوێت تیرێکی رۆژانە بوو تا جێی وتارێک بگرێتەوە و لە سۆشیال میدیا، بە فەیسبوک و تویتەر و ئەنستگرامییەوە، ریتمی کورت و پوخت و پەلەی هەبێ.

جا من کە ژیانی ڕۆژنامەوانیم بە وتاری درێژ و ڕۆژنامەی کاغەزی دەستپێکرد بەم ئاخری عومرە خۆم هاوێشتە ناو دونیای جەنجاڵی سۆشیال میدیاوە و ئەمەی لێ کەوتەوە کە لێرە بۆ یادگاری ڕۆژگار هێشتومەتەوە. وەک ئەوە وایە لە حەیران و مەقام و غەزەلی درێژەوە دەست پێ بکەیت و بە گۆرانی گەنجانەو ڕاپەوە لێی دەربچیت. ئێوە دەڵێن چی؟

ستران عەبدوڵڵا

زستانی ٢٠١٩

1

سـوالّی دەنـگ و سـوالّی لایـەك سـەری دیموکراسـیی رۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـت دەخـوا
خـۆی لـە بنچینـەدا هێشـتا دیموکراسـیی رۆژهەڵاتـی لـە سـەرەتایە.
ئـەم سـواڵە وەك سـوالّی خێرخـوازان نییـە کـە بەرئیـوو بـێ وەی بێـت، کاری خێـری لـە پشـت بـێ. ئـەم سـواڵە دیموکراسـی و کارەکتەرەکانـی ئەشـێوێنێ و پەیوەنـدی پێکەوەیـی مرۆڤـەکان ئاڵـودە دەکات.

2

شانۆنامەی شکسپیر: کۆمیدیای هەڵەکان، جێ گورکێ بە کەسایەتییەکان دەکات تا وای لێ دێت خزمەتکار بەناوی خواپێداوەوە حەز لە خزمەتکارێکی تر دەکات کە خۆی خواپێداوە لە بەرگی خزمەتکاردا خۆی حەشار داوە. شکسپیر نەما تا چیرۆکی ئەو عیشقە دارێژێ، بۆیە ئەم کاریکاتێرە هەیە کە توانج لە تویت و بەکاربەرانی دەدا.

3

جیهانـی گریمانەیـی مەترسـیدارترین دیـاردەی تۆڕەکانی سۆشیال میدیایە. بازنەیەکی داخراوە کە وەهمـی گەشـبینی و لـە خـۆ رازیبوونـی تـاك بـرەو پێـدەدا. گوایـە پەیوەنـدی هەمەلایەنـە بـۆ مـرۆڤ دابیـن دەکا، بـەس تـۆڕەکان دەبنـە زنجیـر و قەفەسـی زێڕیـن. پەکـوو چ قەرەباڵەغییەکـی وەحشـەتناکە؟!

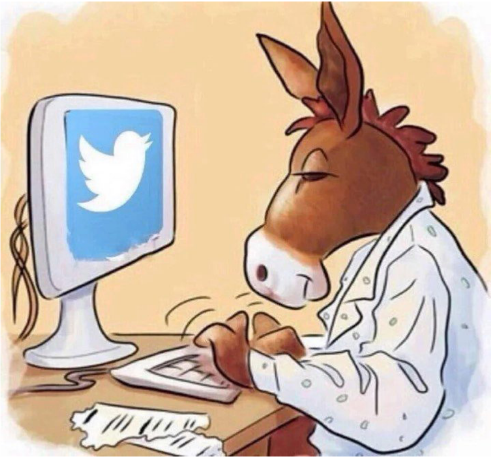

4

تا ئێستا ڕەوتی شارستانی بەهەموو پەرەسەندن و وێستگە دوور و درێژەکانییەوە نەیتوانیووە هاوسەنگی لە نێوان نەشونمای عەقل و تا دێ باڵاترکردنی تەکنەلۆژیا و زانستی موجەرەد دروست بکات، بۆیە لەهەموو سەردەمێکدا ئەم گرتەیە هەیە و ئەو تویتە دووبارە دەبێتەوە.

5

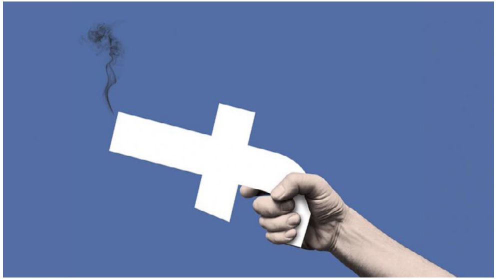

تـۆری سۆشـیال میدیـا بازنـەی بەشـداری دیموکراسـی فراوانـتر کـردووە و چەکـی ڕا دەربڕینـی داوەتـە دەسـت خەڵکـی بێدەرەتـان و بـێ مینبـەر، بـەڵام وەك هـەر چەکێکـی تـر زیانیشـی هەیـە، لەوانـە: تیـرۆری کەسـێتی و دەموچـاوی داپـۆشراو و بیـرو بـاوەڕی دەمامکـدار.

6

ئاماژەکانـی رێـگا تێکـەڵ و پێکەڵـن، سـەر لەرێبـوار دەشـێونن.

شـیوی فـرە کابـان دەسـوتێ ، کەرەسـتە خەسـار دەکا و کەمتەرخەمانیـش وەك بەرزەکـی بانـان تێـی دەتەقێنـن.

بـەڵام پەیامـی روون رێـی ئاوەدانییـە و رێبـواری دڵسـۆزی زۆر دەبـێ.

7

گـەڕان بـەدوای راسـتییدا نـە وەکـو جـاران چـرای دەیجونـی فەیلەسـوفی دەوێ و نـە وەك ئێسـتا تلسـکۆبی گەرەکـە. هـەر ئەوەیـە ڕاسـتی بـە چـاوی دڵ ببینـی. راسـتی خـۆی ،نـەك تەعدیلاتەکانـی کـە یەکسـانە بـە بەتاڵکردنـەوەی لـە جەوهەرەکـەی.

8

ئەگـەر دڵ ئـاوەدان بێـت، لـە نـاو دیمەنـی زاڵـی تاریکـی و نارێکـی و وێرانەشـدا ڕۆشـنایی هەیـە .

فلکۆر ئێژێ :

ئەگەر بێتە کار سۆزی گۆرانی

نە چۆڵ ئەپرسێ، نە ئاوەدانی.

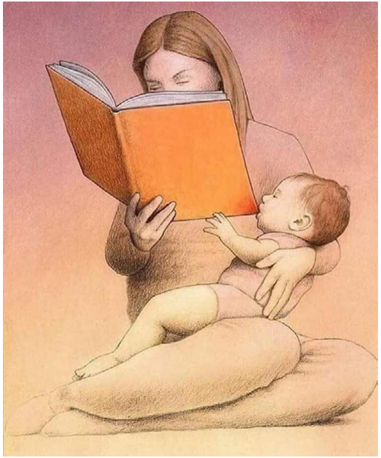

9

شام شەکرە، لێ وڵات شیرینترە
شیری قووتوش،وەك دەگێرنەوە،خراپ نییە، بەس
شیری دایك خۆشترە
سۆشیال میدیاش، لە سایتی تا خوردەواتی، بێ
کەڵك نییە،
بەڵام هەر کتێبە خۆراکی گیان.

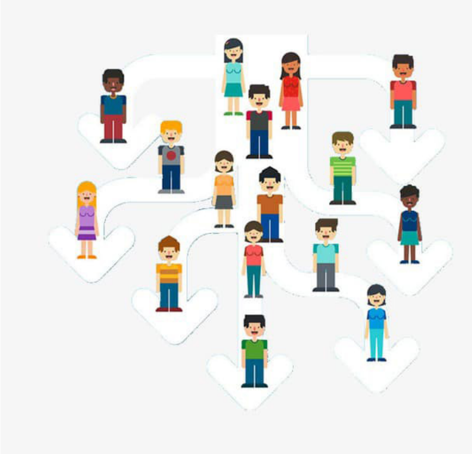

10

پلەبەنــدی و هەرەمــی کار گرنگــە، بــەڵام ئەمــە زیاتــر بــۆ دامــەزراوەی بیروکراســی وکۆمپانیــا باشــە، کاری سیاسـیی و تێکۆشـان بـۆ چاکـەی گشـتی، جگـە لــە پلەبەنــدی، هەڤاڵبەنــدی و گیانــی هاوبەشــێتی تێکۆشــان لەپێشــترە.

11

ئەم تیری رۆژگارە تیرێکی رۆژانەیە
تـا منداڵیـن خەیاڵـمان لـە سـەر کارەکتـەری خۆمـان خەیاڵـی دۆنکێشـۆتە لـە رۆمانـی ئاینـدەدا. کـە گەورەبوویـن ئاشـی واقیـع و جەبـری رۆژگار وامـان دەهـاڕێ کـە ئەگـەر پاڵەوانیـش بیـن خۆمـان بـە بچـووك و لاواز دێتـە بەرچـاو.

12

لـه ئەدەبیاتـی فیکـر و نووسـیندا بـە لەشفرۆشـی دەگوتـرێ کۆنتریـن پیشـە لـە مێـژوودا، چونکـە وەسـفی دونیـاش هـەر لەدیدگایەکـی نێرینـەوە دەکرێـت، دەنـا پیشـەی تریـش هـەن.

13

دیاردەی چاو خەڵەتێنەر زۆرن، ئەو چاوەی گۆرانی شاعیر دوعای لێ کرد پەڕی باڵی هەڵوەرێ چونکە بیرەوەری دوورەکان ناهێنێتەوە حزور، لە واقیعدا فێڵی زۆر لێ دەکرێ. بەداخەوە پیشەکەی ئێمەش، رۆژنامەگەری، جار بە جار لەو تاوانەوە تێوە دەگلێ.

14

داشــی دامــە، داشــی ســوارە ، داش بــە داش، ئەمانــە گوزارشــتەکانی کــوردن لــە وەســفی سیاســەت و پێچاوپێچەکانــی دا، بــەڵام دونیــا دەمێکــە پشــت بــە دەســکەلای شــەترەنج و ئالۆزییەکانــی دەبەســتێ... بۆیــە نــە لێــی تێدەگەیــن و نــە لێــمان تێــدەگات.

15

گوایــه کۆنترۆڵــی چــوار دەوری خۆمــان دەکەیــن، پەیــام و پەیوەندییــمان کارایــە. لەوانەیــە خۆمــان مەســیحێکی هاوچەرخــی لــە خاچــدراو بیــن «دەبێ حاڵی چ بێ کۆتر لە تۆڕا»؟

16

گفتوگـۆ و ئاڵوگـۆڕی بیــروڕا هــەر تەنهــا بــۆ دیموکراسـیی و خوێندنـەوەی ئەویـتر بـاش نییـە، کـە ئـەوەش بەهـای خـۆی هەیـە، بەڵکـو لـەوەش گرنگـتر وەرگرتنـی ئەزمـوون و کامڵبوونـی دونیابینییە. سـەری سـێیەم هەمەرەنـگ و پڕتـرە.

17

هەمـوو سـەركەوتنێك بـە خوێـن و فرمێسـك و رەنـج بەدیدێـت، بـەڵام هەندێكیـان هـی خۆتـەو هەندێكیشـی خوێـن و فرمێسـك و رەنجـی خەڵكـی تـر. یەكەمیـان خەبـات و تێكۆشـانەو دووەمیشـیان (خەباتـە) و (تێگوشـینە). هەڵبـەت ئەمـە یارییەكـی زمانەوانـی نییـە، یـاری زەمانەیـە.

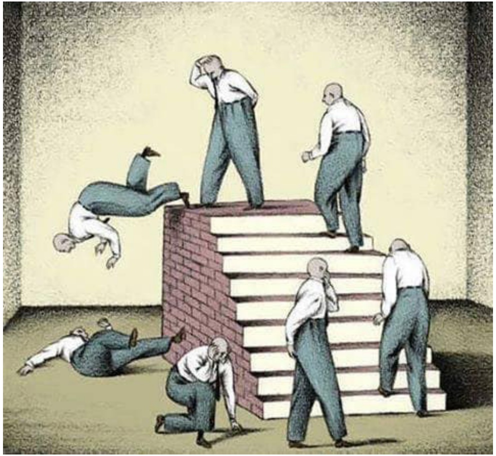

18

خولانـەوە لـە بازنەیەکـی داخـراودا جولانـەوە بـێ هـودە دەکات. ماقـول چییـە بەهەمان کەرەسـتەکانی دۆڕان چاوەڕێـی ئاکامێکـی باشـتر بکەیـت و کەوتـن و کەتنـت بـە نسـیب نەبـێ. خولانـەوە بـە دەوری کۆنـدا تلاندنـەوە دەلاوێنێتـەوە و هیچـی تـر.

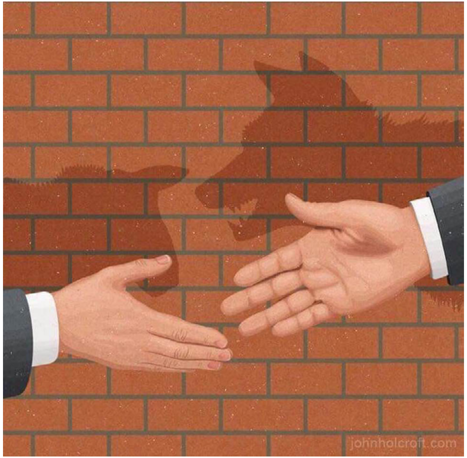

١٩

دەگوترێ دڵ ئاوێنەی دڵە. ڕەنگە تارمایی ڕوونتر گوزارشت لە دیمەنی دەرکەوتوو بکەن و ڕاستییەکە بڵێن. ڕێوی یان گورگ ئەگەر ڕێشبکەون لەسەر پێستی ئەویتر ڕیکدەکەون. یان لەوانەیە چاوەڕێی دۆخێکی باشتر بن بۆ پاشقول لێکگرتن. جا بەوە دەڵێن: هاوپەیمانی شەیتان کە جیایە لە ڕێککەوتنی جەنتلمانی.

20

يـان ئەوەيــە بــە شــێوەی هەڕەمەكيانــە ژمــارە و تيشـێرتی ياريـزان لەبـەر دەكرێـت. ئەوە كارەسـاتێكە. ياخــود تيمــی يــاری بــە ميــزاج دادەنرێــت كــە ئەمــەش كارەســاتێكی گەورەتــرە. ئەگينــا چــۆن ئــەم ژمارانــە يەدەكــن؟!

21

خۆی زمان بۆ پەیوەندی و راز و ڕا دەربڕینە.
ئەگـەر تەکنەلۆجیـا وا پەلـە بـکات وەك دیـوار بەندەکانـی مێـژوو کـە ئامـاژە جێـی زمـان بگرێتـەوە، ئێـتر حەوجـە بـە دەم و زمـان نامێنـێ.

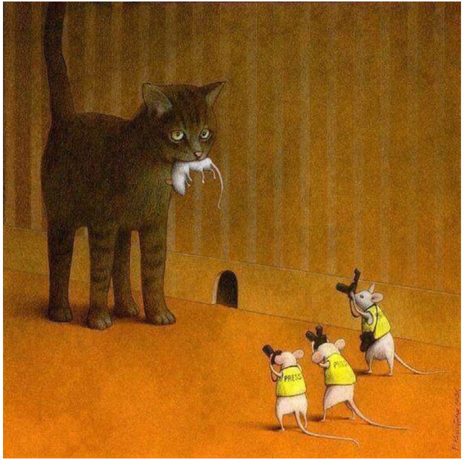

22

حەریفـی لـە کار و پیشـەدا پێویسـتە، بـەڵام ئینتـما بـۆ کەیـس و کێشـەش بەهایەکـی ئەخلاقـی گەورەیە. ئەگینـا دڵرەقـی لـە درزی بێدەنگییـەوە دزە دەکات.

23

شــوێپێیەکان گــەورە بــن یــان بچــووك گرنــگ نییــە، گرنــگ ئەوەیــە لەســەر زەمینەیەکــی پتەوبێــت کــە رەشــەبا و خۆڵــی بیابــان نەیسرنــەوە. بمێنــن و ئامــاژە بــن بــۆ رێبــواری تــر.

24

(سەر بە قوڕ دێنێتە پێکەنین) ئیدیۆمێکی کورد و کرمانجەکانە.گوزارشتە لە بوونی حاڵەتێکی نەشاز و چاوەڕوان نەکراو کە ئەهلی خەم و کەسەریش ناچار دەکات بەرگی تازێ فرێبدات و پێبکەنێت. ئەوە کرمانجە وایە، ئەی توخمی مەیمون بۆ وا دەکات؟

25

کایـەی کشـتوکاڵ جێگیـری و هەرەوەزییـە، بۆیـە ماکـی چانـد و شارسـتانییە. لـە خـۆڕا نییـە زمانیـش پڕە لەدەستەواژەی کشـوکاڵی. تەنانـەت بـە شرۆڤـەی ئـەم وێنەیـەش دەڵێـن: شـەن و کـەو.

26

بنەماکان ڕاست و دروستن، سەوزەڵانی حەقیقەت مۆتۆربەیان دەکات، نەك بەلاڕێدا دەیانبات. هەر فەنتازیایەك بە کاربێنیت ١+١ دەکاتە دوو، نەك ژمارەیەکی تر.

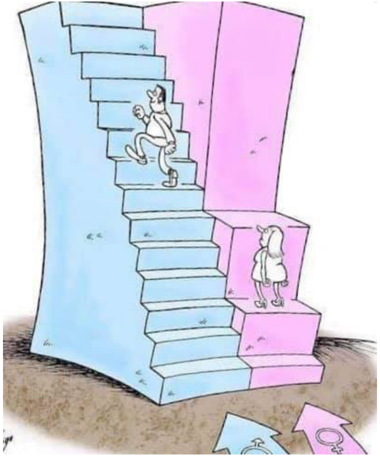

27

فەرهەنگـی نێـر سـالاری دیزاینــی وا کـردووە کـە رێـگای خـۆی تەختـەو رێـگای ژن دژوار. چارەسـەر جیـاکاری ئیجابییـە. بـەڵام زەلامـە بـە هەڵپـەکان دەڵێـن بەشـی خۆشـمان نـاکات!

28

بانێکـه و دوو هـەوا پەندێکـی کوردەوارییـە کـە گوزارشـتە لـە تـەرازووی لاسـەنگ، گوزارشـتە لـە پێـوان بـە دوو پێوانـە. وەك ئـەم وێنەیـە.

29

بەشـــدارێکی تەنانـــەت لاوەکـــی و لابـــەلای ڕێـــرەوی گەشـــەی تەکنەلۆژیـــای نـــوێ نەبوویـــن. لەوەناچـــێ بەشـــدارێکی چالاکـــی بـــاش بەکارهێنانیشـــی بیـــن. ئامـــاژەکان وا دەڵێـــن.

30

ئەگـەر کەسـێك گـەردن کێـڵ بێـت پێـی دەڵێـن شـا بـە سـەپان نازانـێ. ئـەی ئەگـەر سـەپانێك لەسـەر عەرشـی بەردیـن دانیشـتبێ؟

31

دیوانمـان پـڕە لـە غەزەلـی جـوان، هـەر بـەو کۆپلـەوە نووسـاوین: کەسـێ شـێتانە بـەردم تێبگـرێ مـن بەرقی تێئەگـرم. مەسـەلە خۆشەویسـتی مەحـوی نییـە کـە جوانـتری هەیـە، بـەڵام ئـەوە خـۆش دێتـە گوێـمان کـە پاکانـەی زمانـی زبرمـان دەداتـێ.

32

ئۆلەمپیادی میللی یاری زیاتری تیایە، ئەڵقەی چانسی بەشداری فراوانترە، وەك پێنج ئەڵقەکەی پێنج کیشوەرەکە نییە، بەس داخەکەم، چونکە خۆرسکە قانون و قاعیدەی تیا نییە. بۆیە زوو زوو تیپ هەڵدەوەشێتەوە.

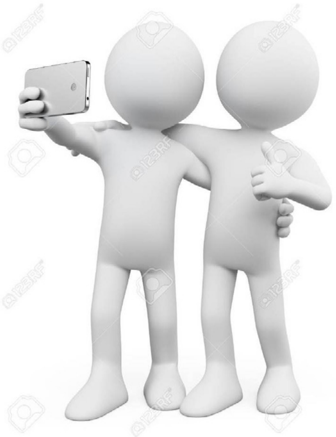

33

مـرۆڤ نابـێ سیاســەت لــە گــەڵ هاورێــی خــۆی بــکات. ئـەوە دەبێتــە پاشــقول گرتــن. بەڵکـو دەبـێ لەگـەڵ هاورێـدا سیاســەت بــۆ ئامانجــی هاوبــەش بــکات. بــەوە دەڵێــن خەبــات.

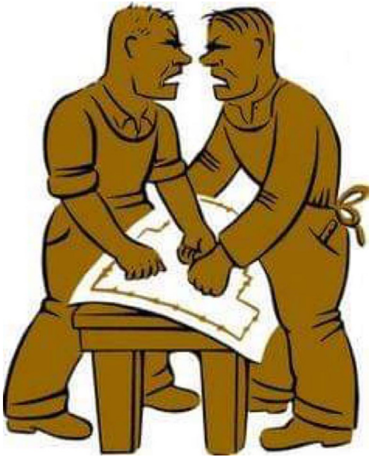

34

تەنانەت رۆژئاواش ناوبانگی لەکەدار بوو کە لە بۆسنیای سەردەم راکێش راکێش قەوما. چاوەڕوانی ئارامی بەتەنیشت ناسنامەی نیگەران و کاتییەوە، خۆش باوەڕییە.

35

بێدەنگییەك، بەڵام داهێنەرانە، باشترە لەوەی ببیتە بەشێك لە قیلوقال. لەشاپلن بپرسن تا بە بێدەنگی جوابتان بداتەوە.

36

عەرەب ئەگەر لە شتێك تێنەگا دەیگوت گریکییە،
ناخوێنرێتەوە، تورك ئەگەر شتێکی لێ عاسێ بێت
دەڵێ شیعری عەرەبییە. راشکاوی هەندێکیش
دەڵێی سەروتاری چینییە، تەرجەمەی پێویستە.

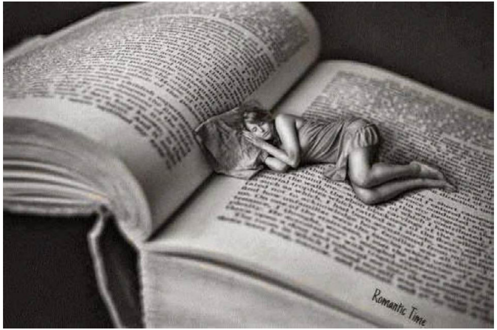

37

کتێبـی مێـژوو پڕیەتـی لـەو هێـزە مەزنانـەی هاتـن و چـوون و خاوەنەکانیـان لێـی خەوتـن. ئەسـکەندەری مەکدونـی پێـش زایـن کـەوت و مەنگۆلیـاش لـە ئیمپراتۆریـای جەنگیزخـان هـەر پەیکەرێکـی گـەورەی خانـی بـۆ ماوەتـەوە، لـە نـاو جەرگـەی ئـۆلان باتـوری پایتەختـدا.

38

ئـاش لـە خەیاڵـێ و ئاشـەوان لـە خەیاڵێ..شـۆربای ڕەمـەزان سـاردبۆوە، جـەژن هـات و هێشـتا ئایپاتەوانـەکان سـەرقاڵن.

39

هــەر دە ســاڵ جــارێ عەدنــان قەیســییەك پەیــدا دەبێــت و دەكرێتــە پاڵــەوان. هەمــوو یارییــەكان دەباتــەوە و دوایــی ئیشــەكە ســیناریۆ و فشــە دەردەچــێ.

40

پـارەو پـاوەر و پێگـە وەکـو لـە گۆڕەپانـی ژیانـدا چەپڵـە و هوتافکێشـانیان بـۆ دەکـرێ، لەکایـەی سۆشـیال میدیاشـدا لایـەك و پاڵنـان و پارەدار کـردن مسـۆگەر دەکات. بۆیـە سۆشـیالیزم لـە سۆشـیال میدیاشـدا تەنهـا خەونێکـی خۆشـەو هیچـی تـر.

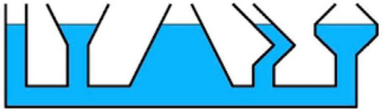

41

پرۆسـەی سیاسـیی لـە وڵاتـی ئێمـەدا وەك ئایكۆنـی لابـوری وایـە، چونكـە بنكەكـەی یەكـە و تێكەڵـە. شـێوەی سـەرەوەی هـەر چۆنێـك بێـت، باریـك یـان پـان، رێـك یـان قۆپـاو، سـەرەنجام ئاسـتی ئاوەكـە چـوون یەكـە.

42

هەندێـك جـار تەكنەلۆژيـاى پەيوەنـدى لـە جياتـى نزيكايەتـــى، مرۆڤـەكان دوور دەخاتــەوە.

43

بەرێـز گرامافـۆن تـا نیوەی یەکەمی سـەدەی بیسـتیش نـازی جوانـی دەفرۆشـت و کـەس نەیدەوێـرا بـێ بـە لایـا. نانـی شـایەر و حیکایەتخوانەکانـی بـڕی. گوڵـی کۆشـکی گـەورەکان و مایـەی رەواجـی چایخانـەکان بـوو. وایزانـی مێـژووی لای خـۆی قفـڵ داوە. کام ئامێـری ئێسـتا فیـزی زلـە، بـا ئـەم چارەنوسـە ببینـێ؟

44

پەشمەك فرۆش وەك زەمبیل فرۆش وایە، با کەسابەتەکەی گوزارشت بێت لە هەژاری و بێدەرەتانی، بەڵام لەرێی دەرویشی و راستی لا نادات.

45

لـە حیکایەتـی قەدیمـدا دایکـە ئەسـڵییەکە دڵـی نایـە زۆر قۆڵـی منداڵەکـە راکێشـێ، چونکـە جەرگـی خۆیەتـی، بۆیـە هەمیشـە دۆڕاوە لەبـەردەم مودەعیـی دایکایەتیـدا.

46

تۆمـەت و تەشـهير مرۆڤـی سـەردەمی هەراسـان کـردووە. چونکـە قەزاوەتێکـی یەکلاکـەرەوەش نییـە، بۆیـە کـەس رەش و سـپی پـێ لێـك جیـا ناکارێتـەوە، نالـی وتەنـی: هـەردوو سـیان

47

کـە جەمـاوەر هـی تیپـی بەرامبـەر بێـت، یاریـگای خـۆت نەبـێ و حەکەمیـش وەك حەکەمەکانـی جارانی ئاسـیا شـتێ بەرتیلـی وەرگرتبـێ، لـە دۆخێکـی وادا دەرچـوون بەیەکسـانی: سـفر سـفر، بـە بردنـەوە حیسـابە.

48

وەكو هێزی نەرم هەیە، جاسوسی نەرمیش پەیدا بووە كە بێ بێزاركردنت ئەندێشە و سیپارەی نووسینت دەپشكنێت. مەسەلە كڕینەوەی وەختە پێش بڵاوكردنەوەی بە چركەیەك.

49

هەوڵبدە بە هێمنی بیرو باوەڕەکانت بچەسپێنی لە جێی ئەوەی بە دەنگە دەنگ بیسەپێنی.

50

ئەڵقەی پەنجایە، دەیسا تیری ئەمڕۆ ئێوە بیهاوێژن. یان وەکو تەلەفزیۆنەکانی ئەمڕۆ ئێژن: مایک ئازادە.

51

ئـەوەی بـە منداڵـی بـە دەسـت پـڵاو بخـوات بەگەورەیـی کەوچـك لـە هەمـوو شـتێك وەردەدات، چونکـە ئەدەبـی مامەڵـە لـە ئەدەبـی خواردنـەوەوە دەسـت پێـدەکات.

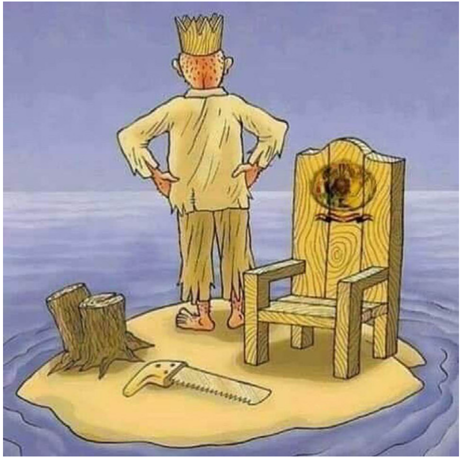

52

پۆستێکی گەورە بە «پۆستێکی» فەیسبوکی بەهەژێ و بتەزێ و بتەقێ مانای وایە ئەو پۆستە لە ئەسڵدا ئەوەندە ڕەگ داکوتاو نییە کە جێی هیوا و پشتوپەنا بێت.

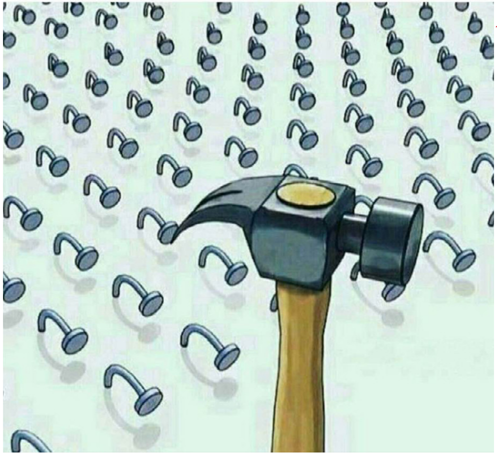

53

وەك گۆرانییە فلكلۆرییەكەی لێ هاتووە:

بزمارەو بزمارە...

بزمار نییە و مێخە.

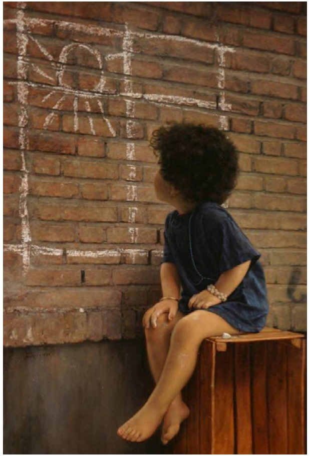

54

کتێبی بیرەوەری هەموو زیندانییەکی خۆڕاگر کورت یان درێژ، نۆڤلێت یان سێینە بێت، هەر سەبری ئینقلابی دەلاوێنێتەوە و ئومێد پەروەردە دەکات. ئەم وێنەیە ئەو کتێبە چڕ دەکاتەوە.

55

جـاران تەزبیـح و کلیـل و دەمانچـە، ئێسـتاش دیلـی دەسـتی ئـەم کەلەپچەیـن.

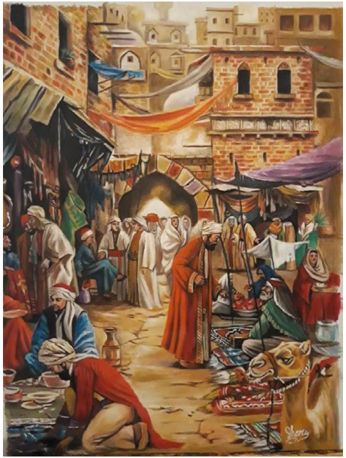

56

توێژینـەوەکان دەڵێـن ژمـارەی چوارینەکانـی خەیـام ئەوپـەڕی ١٢ دانەیـە، کەچـی نزیکـەی ١٢٠٠ی دراوەتـە پـاڵ. بۆچـی؟

مـرۆڤ حـەزی لـە حیکمەتـی زۆرە؟ حـەزی لـە بوختانـە؟ یـان ترسـنۆکە و راز و ئەندێشـەی خـۆی بـە ئیمـزای عومـەر خەیامـەوە تۆمـار کـردووە؟

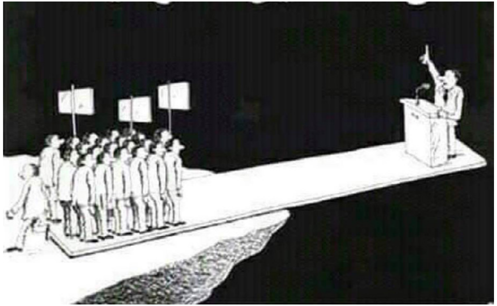

57

ئەگەر سەنگی گەلت لەگەڵ نەبێت ناتوانیت بە ڕاشکاوی و جورئەت و ئازایەتییەوە هەڵوێستەکانت رابگەیەنیت. چونکە هەر گەل هاوسەنگیت رادەگرێت.

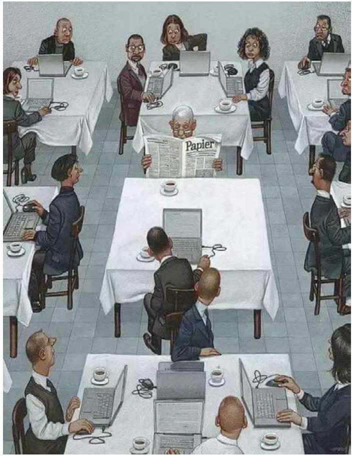

58

حاجی قادر سەد ساڵ پێشتر گوتی:
(سەد قایمە و قەسیدە، کەس نایکڕێ بە پولێ
ڕۆژنامە و جەریدە کەوتۆتە قیمەت و شان)
بـەڵام ئێسـتا غەزەتەچـی وەکـو سـاموراش سـەیر ناکـرێ، وەك تیرۆریسـتێك وایـە کـە هـەر جولەیـەك بـکا، دەنگـی خشـەی دێـت.

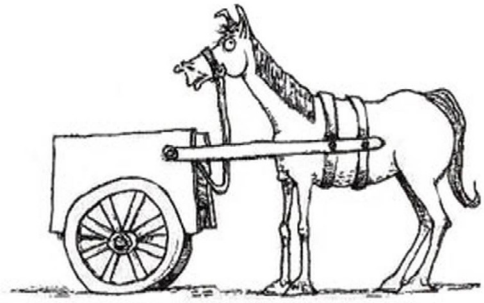

59

دۆزینـــەوەی ڕێوشـــوێنی ئـــاوەدان و بژوێـــن بـــۆ دەســـتپێکی هـــەر کارێـــك ســـەرەتای ســـەرکەوتن و نیـــوەی ڕێـــگای بردنەوەیـــە. دەســـتپێك هەڵەبێـــت ئەویـــتر چیرۆکـــی ڕەنـــج بـــە خەســـارییە.

60

ده تیـر جارێـك تیرێـك بهاوێـژه . ئه‌مـرۆ مایـك ئـازاده
و تیـری تـۆ بـه ده حسـێبه.

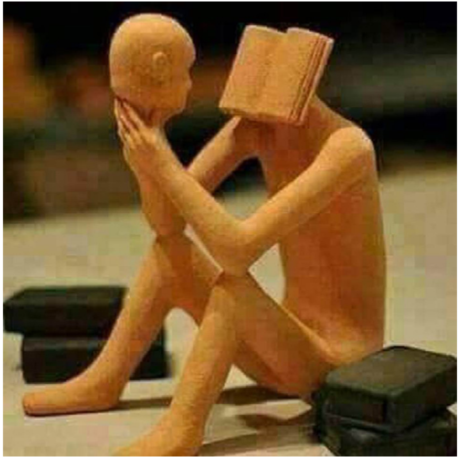

61

خوێندنـەوە بـە ڕواڵـەت بێدەنگـی و تەنهاییـە، بـەڵام لـە جەوهـەردا دیالۆگێکـی ئاوەدانـە. دادگا و ڕەخنـە و جێگۆڕکێیـە. حوکمـی تیـا نییـە. دانیشـتنێکی کراوەیـە تـا دانیشـتنێکی هەمیشـە کـراوەی تـر.

62

دایکێــك نییــە پێرفێکــت و بــێ کەموکــوڕی بێــت. بــەڵام ئەنــدازەی کەموکــوڕی یــان کەمالــی دایــك پەیوەنــدی بــە قەبــارەی قوربانییەکانییــەوە هەیــە.

63

خێزانی ئەمرۆ و پەیوەندی کۆمەڵایەتییش گەرموگوری جارانی نەماوە. هەریەکەو لە دونیای خۆیەتی. باعیسی ئەم دابڕانەش شتێکە ناویان ناوە: ئامرازەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی.

64

دیموکراسـی دیزایـن کـراو وەك دیموکراسـی ئاراسـتەکراوی سیسـتمە تۆتالیتارەکانـە، لـە قازانجـی سـتەمکاران و نەتـەوە سەردەسـتەکانە. وەك «موافچـی» زەمانـی نـوری سـەعید.

65

هەندێـك تەنهـا وزە و رەی ڕەســەنی خــۆی بــۆ سـەرکەوتن و پاشەکشـێ لـە گەمـەی مـار و پەیـژەی ژیـان دەخاتەگـەڕ. هەشـە تەنها بـە ڤیاگـرای سیاسـیی هەنــگاوەکان کــورت دەکاتــەوە. بۆیــە زوو هەناســە ســوار دەبێــت.

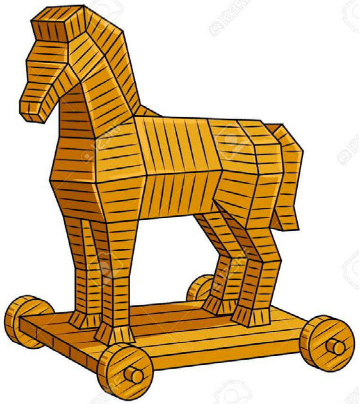

66

ئەسپەکەی ترواده رەمزه بۆ دزەکردنی دوژمن لە واقیعەی ئلیازەو هۆمیرۆسدا. دەستچێنی دوژمن قەڵاکە لە ناوەوە دەگرن. دووبارە بونەوەی دیمەنی ئەسپی ترواده لە هەر مەملەکەتێکدا نیشانەیە بۆ ئافات و بەڵگەیە لەسەر ئەوەی خەڵکی ئەو مەملەکەتە مێژوو بە چیرۆکی گوێ ئاگردان تێگەیشتوون. نەك بە دەرس و دەور.

67

نالی لەسەر حاکمی مەعزول دێڕێکی هەیە . شێرکۆ بێکەس یەك چامە. کەنەدی سەرۆکی ئەمەریکا کە کورسی بە دڵەوە نەنووسا و تیرۆریان کرد، داخ دەخوا هەندێك خزمەت هەیە هەر بە کورسی حوکم دەکرێت.

کورسی بەڵایە ئەگەر بەهرە و سەنگی نەبێ. سواری سەری خاوەنەکەی دەبێت. هەڵپەی کورسی نەخۆشییە. هیمەتی ڕۆڵگێران ڕێی ئاوەدانییە.

68

میدیــا بەشــێکە لــە فــەزای گشــتی هــەر وڵاتێــك. کــە فەزاکــە ئالودەبــوو بــە نارێکــی، میدیــاش بــێ بــەری نابــێ لــە شــێواندنی دیمەنــی راســتییەکان. بگــرە لەوانەیــە جــەلاد بــکات بــە قوربانــی و بــە پێچەوانەشــەوە.

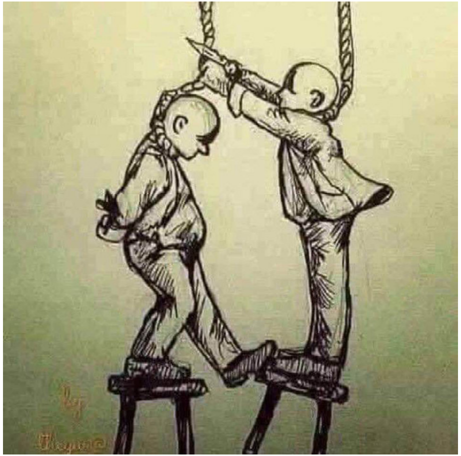

69

ستراتیجی زەرەری خۆ و تۆپینی ساحبی. لەناو نەتەوە نەگبەتەکانا باوە. عومرێکی درێژ و توانایەکی زۆری بۆ خەرج دەکرێ. تا وابێ، ماڵ ئاوا نابێ.

٦٥

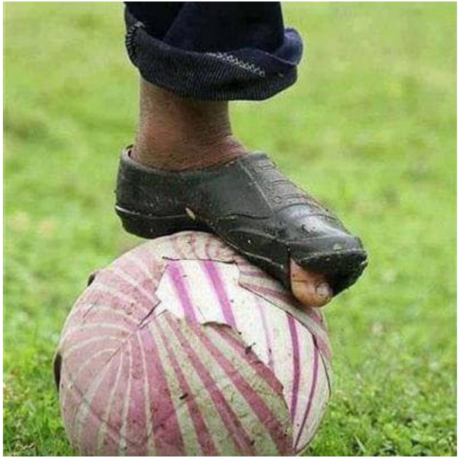

تۆپی خڕ بە هەڵبەز و دابەزی خەریکە ئەچێتەوە سەر ئەسڵی تۆپە خڕەکەی زەوی کە شاعیرەکان هەزاران بەیت و قەسیدەیان لەسەر بۆ باری وتووە. هیوای منداڵانی هەژارە تا پێدەگەن. جگە لە یاریزانی چانسدار سەد هافیلانج و هەزاران کۆمپانیا لە رەنجی دەخۆن.

71

خەياڵی فراوان هەموو شتێکی لەدەست دێ. بۆیە پێشینان وتویانە ئەگەر تەشی ڕێس تەشی ڕێس بێت بەکلکی تەوەریش دەیرێسێت.

دەنگەکە دەرنەچووە بەس پێشبینی دەکەم گۆرانی بێژەکە دەڵێت:

ئەگەر بێتەکار سۆزەی گۆرانی

نەچۆڵ دەپرسێ نە ئاوەدانی.

72

لای هەندێـك ئـەو نانـە نانـە ئـەورۆ لـە خوانـە.
هەندێکیـش دەڵێـی قـەت نانوپیـازت لەگەڵیـان
نەخـواردووە، بۆنەتـە نانخـۆری سـفرە دڕ. دەشـڵێن
راسـتە نـان بـۆ نانـەوا، بـەڵام گۆشـت عەزیـزە بۆچـی
بـە قەسـابی بسـپێرین؟ پشـیلە باشـترە.... مەگـەر
هـەڕ بڵێیـن بیخـە نـاو نانێکـی گەرمـەوە.

73

گۆڵەکـەی مارادۆنـا لـە جامـی ١٩٨٦دا مشـهورترین گۆڵـی قاچاخـە. نـە تەعـدای ئینگلیـز دژی ئەرجەنتین، نـە خۆلەوتانـدن بـە ئەفیـون، نـە چیرۆکەکانـی فۆرمێکـی چەپانەیـان دا بـە نـەداری مارادۆنـا، هیچیان نەبوونـە باعیسـی سـڕینەوەی فێڵـی دەسـت.

74

وزەی پەرتکـەر و تەوەللاکــردن وزە نییــە، بەڵکــو خەرجــی بەهــەدەردراوەو تۆپەڵــە بەفــری تواوەیــە.
وزەی کەمەندکێــش بــە پرژانگــی چــاو کۆدەکاتــەوە.

75

رەوڕەوەی مێــژوو ڕەوتێکــە بــێ پســانەوە. پشــووی تێدەکــەوێ، بــەڵام ڕاناوەســتێ. زامــدار و قوربانیشــی هەیــە، بــەڵام هــەر دەگاتــە جــێ. هێنــدە هەیــە مێــژوو ئیشــی خــۆی لەســەر کارەکتــەری هیــلاك و لادانــی کاتــی پــەك ناخــات.

76

کـە دڵ شـکا گوڵـی یەخـە، بـا زۆر جوانیـش بێـت ناتوانـێ قەرەبـووی بەختـی ڕەش بکاتـەوە. ئـەو کات بـەردەرگاش، وەك ژوورەوە، تەنـگ و تاریکـە.

77

روو ئـەدا کـە سـێبەرێکی ڕەش بـە ئاسـماندا دێ و دەڕوا، وا دێتـە بەرچـاو کـە هەمـوو دەسـکەوتێك دزرابـێ، بـەڵام کتێبـی ژیـان هـەر مەتـن نییـە. قوژبـن و پەراوێزەکانـی دەڵێـن: سـەبری ئینقلابـی وەك سـەبری ئەیـوب نییـە.

78

درۆزنـەکان هـەر لـە کارتۆنـەکان رۆح سـووك و خۆش مەشرەبـن. لوتیـان جوانـە و رەنگاورەنگـە. لەواقیعـدا تـڕ زل و سـووکی بـێ رۆحـن، لوتیـان دەژنـە هەمـوو شتێکە وە.

٦٩

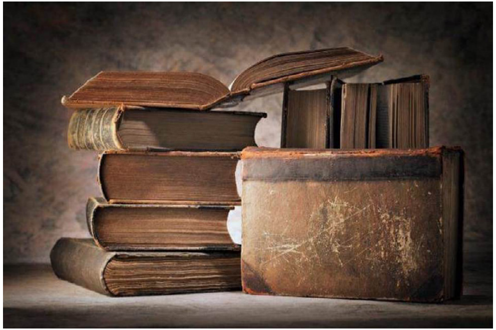

هەرچـی روو ئـەدا تـازە نییـە. روویـداوە لـە مێـژوو و لـە جوگرافیایەکـی تـردا. کتێبیـش باسـی کـردوون، بـەڵام رەنگـە ئێمـە کـەم حەوسـەڵەبین. بازمـان بەسـەر ئـەو فەسـڵ یـان ئـەم لاپـەڕەدا دابێـت، یـان تەنانـەت کتێبەکەمـان سـووتاندبێت، بۆیـە لێـمان رووەداتـەوە.

٨٥

هەندێك هەرزان فرۆشی دەبینن كە بە مانای وشە نرخێكی بەلاش و حەلاشە. باوەڕ ناكەم كڕیار خۆی ئەو نرخە كەمەی پێشبینی كردبێ، بۆیە پارەیەكی زۆرتری لەماڵەوە ڕەچاو كردووە.

81

کەموکوڕی خۆیان و ئەحبابیان نابینن. هی خەڵك، با بچووك و کورتیش بێت، گەورە دەکەن و هی خۆیان دادەپۆشن. ئەوانە ڕەخنەگری بە پەرۆش نین، تەڵەکەبازن و پوشی چاوی خەڵکیان لابۆتە کاریتەکەی چاوی خۆیان.

82

جورعەیەك هیوا باشە

نـازم حیکمـەت دەڵـێ ئـەو کتێبانـەم بـۆ بنێـرن کـە کۆتاییەکەیـان خۆشـە. مەحمـود دەروێشـیش دەیـوت باشــم، خــۆم لەگــەڵ دژواری و ناخۆشــییەکاندا راناهێنــم. بەڵکــو بەســەریاندا زاڵ دەبــم.

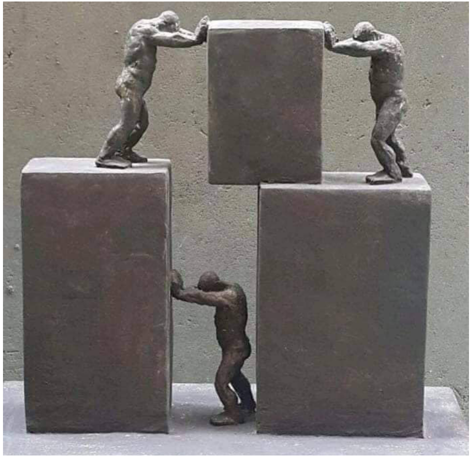

83

پاشـــقولگرتن سیاســـەت نییـــە، بەڵكـــو خولانـــەوەی بەتاڵـــە كـــە دەســـكەوت بـــۆ پاشـــقولگریش ناهێنـــێ. هـــەر بزەیەكـــی كاتـــی و سەرئێشـــەیەكی دائیمـــی بەدواوەیـــە. دوا جـــار پاشـــقولگر وەك مەلەوانـــی درۆزن كەســـی نامێنـــێ سیاســـەتی لەگـــەڵ بـــكات.

84

خەیاڵ گرنگە، بەڵام ئەگەر زۆر نوقمی بوویت.
نەك دەخنكێی، بەڵكو سەریشت دەشكێ.

85

فۆتـۆ ناتوانـێ تـەواوی واقیعەکـە بگێرێتـەوە. کـۆی دیمەنەکـە جگـە لـە قـاز شـتی جوانـتری تێدایـە. لەبەر ئەوەیـە هەمـوو وێنەیـەك دەکرێتـە چوارچێـوەوە.

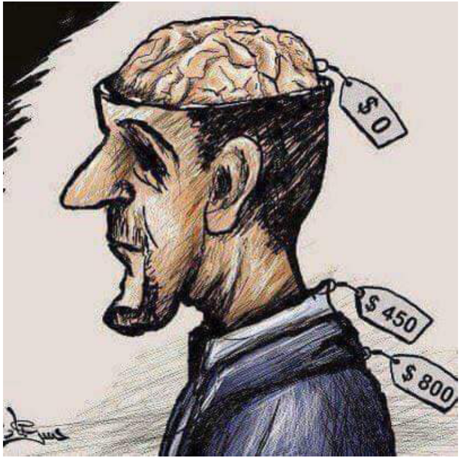

86

ئـەو کەسـەی نـرخ بـۆ فرۆشـتنی مرۆڤـەکان دادەنێ و پێـی وایـە هـەر یەکـەو نرخێکـی هەیـە کـە دەتوانرێ بکڕدرێـت. لـە ئەزموونـی خۆیـەوە دەڕوانێت.

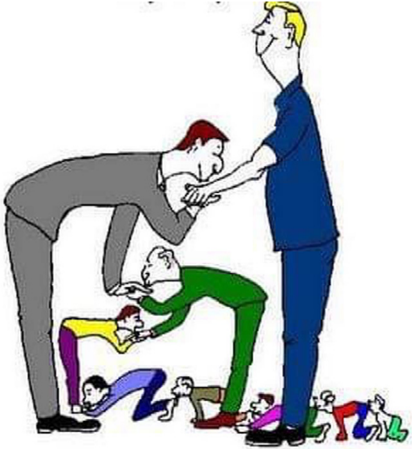

87

کـەس وا خۆشـباوەڕ نییـە کـە نیفـاق و کاسەلێسـی بەیەکجـاری کۆتایـی پـێ دێـت. بـەڵام گەشـبینی و هیـوا بـە سـنووردارکردنی مەسـەلەیەکی ڕەوایـە.

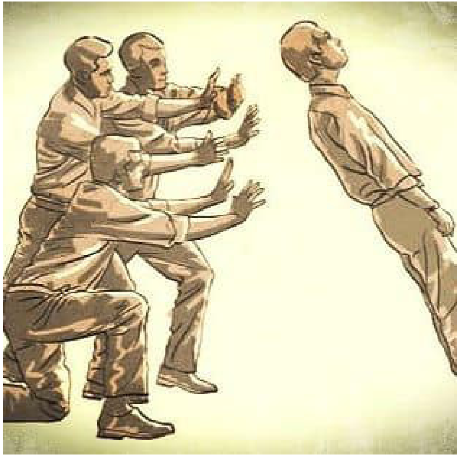

88

پاڵپشـت تـا ئـەو شـوێنە باشـە دارەڕایـی تێپەڕێنـی، ئەگینـا دەبێتـە پاڵدانـەوە کـە لـە کەوتنـی حەتمـی ناتپارێـزێ.

89

بیـر و سیاسـەتی خـراپ لەوانـەش سـتەم و فاشـیزم و شـۆڤێنیزم، پێویسـتییان بـە پشـتیوانی نییـە، هـەر ئەوەندەیـان بەسـە لـە ئاسـتیا بێدەنـگ و بـێ لایـەن بیـت.

٩٥

ئەو سەرە هەر بەرز دەبێتەوە و ئەو قەیتانە هەر دەبەسترێت. هەروەها دەشێ ئەو خەنجەرەش بوەشێنرێت. بەڵام دوای هەریەکێك لەو هەنگاوانە ئیتر ئەو دۆستایەتی و هاورێیەتییەی جاران نامێنێت.

91

لە میسر بەوانەی سەری خۆیان کز کردووە دەڵێن حزبی قەنەفە. هەشە وا خۆی لەگەڵ دۆخەکە دەگونجێنێ کە بیجامەکەی ڕەنگی قەنەفەکە دەگرێ. دەنگیشی هەروەها.

92

گروپگەری یانی هەر خەریکی ئەوەبیت بەلەمی خۆت دروست بکەیت، تەنانەت ئەگەر داری کەشتی ناو دەریاشی بۆ ببڕیتەوە. ئیشی ناخوداش هەر وا دەبێ بڵێ: یاخودا.

93

ئـەوەی هەڵپـەی بێـت پێـی دەڵێـن دوو گنـدۆرەی بەدەسـتێك هەڵگرتـووە کـە دوایـی دەبـێ کاڵـەك بـە ئەژنـۆ بشـکێنێ. ئـەدی ئـەوەی شـووتی قـاژ بـکات پەشـیمانی بەچـی بشـواتەوە؟

94

مـەرج نییـە قورمیشـکراوەکان بەیـەك ئاراسـتە بـرۆن کـە پێیانـەوە دیـار بێـت. هـەر ئەوەنـدە گرنگـە هـەر یەکەیـان کۆمبەسـێکی هەبێـت.

95

جوانی قاوغی شقارته نه‌تخه‌ڵه‌تێنێ. کۆشکێکی جوانه که یه‌کێکی ته‌نیا تێییدا ئینتحاری کردووه. ناوه‌ڕۆکی به‌که‌ڵك بڕیارده‌ره.

96

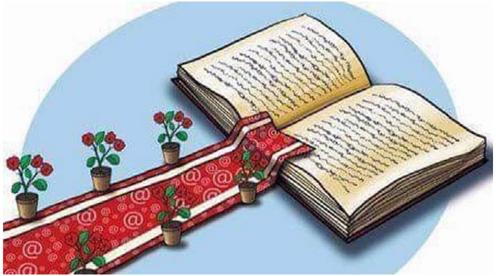

ماکیافیلـی کـه لەسیاسـەتدا نـاوی بـەدە، لـە حـزوری کتێبخانـەدا وتویەتـی عەتـری بۆنخـۆش لـە خـۆم دەدەم، چونکـە ئەچمـە مەجلسـی مەزنـە مرۆڤەکانـەوە.

97

وەك كەپسوٚلی چارەسەر دەردەکەون، بەڵام لەوانەشە حەپی ژەهراوی بن. ئەمەیە پێی دەڵێن هەم دەردە و هەم دەرمانیش.

98

توندڕەوەکان وەك جەمسەر بەرامبەر یەك ڕاوەستاون، جیاوازن، بەڵام لەبنەوە ئەشیایان بۆ یەك دەبێ و قەفیسی تەواوکەری یەکن.

99

وێنـە دەنگـی نییـە و مەزەنـدەی هەیـە، پێـم وایـە یـارۆ بـە کەرەکـەی دەڵـێ: هـەر نـاوی تـۆ بـەدە، دەنـا هـی دیکـەش هـەن، هـەون.

100

ئـەم هەویـرە ئـاو زۆر دەكێشـێ. ئـەم گۆشـەیەش تیـری زۆر هاویشـت بۆیـە لەژمـارە سـەد ڕادەوسـتین. وەك دەگوتـرێ سـەد قەلـو بـەردێ. سـا بەڵكـو وەك یـەك پاكێـچ چـاپ ببـێ و سـا بەڵكـو تایتڵێكـی نـوێ بـە یەكـمان بگەیەنێتـەوە؟